

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך.....1
- ב. אין גומרין דינו של שור אלא בפניו.....3
- ג. ארבעה נכנסו תחת הבעלים ... הרגו תמין נהרגין ופטורין מן הכופר מועדין נהרגין ומשלמין את הכופר וחייבין להחזיר דמי שור לבעליו.....4
- ד. חוץ משומר חנם ... דנטריה שמירה פחותה ולא נטריה שמירה מעולה שומר חנם כלתה לו שמירתו הנך לא כלתה שמירתך.....7
- ה. שוכר כיצד משלם ... כשומר שכר.....8
- ו. שקיבל עליו שמירת נזקיו ... כגון שהכיר בו שהוא נגחן וסתמא דמילתא דלא אזיל איהו ומזיק אחריני קביל עליה דאתי אחריני ומזיק ליה לדידיה לא אסיק אדעתיה.....9
- ז. קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק ... תם חייב ומועד פטור שנאמר ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה ... צד תמות במקומה עומדת.....10
- ח. מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל.....11

דף מה.

א. אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך

חפץ המופקד ביש השומר אם הפקדון בעין, אלא שנתקלקל בהיזק שאינו ניכר¹, או שנאסר מחמת איסור² אפילו איסור הנאה³, כגון תרומה ונטמאה, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונעבדה בה עבירה (שפסולה לקרבן), או שהיתה יוצאה ליסקל, דעת רוב הפוסקים⁴ שיכול השומר לומר הרי שלך

¹ וכתב במש"מ (פ"ג מה' גזילה) שאם עשה השומר בידים היזק שאינו ניכר, חייב.

² וכן הדים בסתם היזק שאינו ניכר כגון בהמה שכחשה כחש שיכול לחזור, מטבע שנפסלה במדינה זו ויוצא במדינה אחרת, פירות שהרקיבו מקצת. שו"ע שם.

³ בפת"ש סימן שפה כתב בשם הפמ"ג שהתוחב כף של איסור בהיתר ונאסר, הוא בכלל היזק שא"נ, אלא שמסתפק באינו מינו שהטעם נרגש אפשר שהוא היזק ניכר, ועי' שער המלך פ"ז מה' חובל בדין קדרה שנטרפה שנראה דס"ל דהוי היזק שא"נ.

⁴ ביש"ש (פרק הגזול קמא סימן כ) כתב שדוקא גבי גזול שאמרה תורה והשיב את הגזילה ודרשינן אם כעין שגזל יחזיר, כל שלא נשתנה שינוי הניכר, מחזירה כמות שהיא ואומר לו הרי שלך לפניך, אבל גבי שומר לא מצינו כן. והש"ך (סימן שסג סק"ז) תמה עליו, שאין השכל נותן דשומר יגרע מגזול לענין זה, ובנה"מ (שם סק"ג)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

לפניך פטור מלשלם, ויש אומרים⁵ שאף אם החפץ אינו בעין ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך, אם נאבד באופן שהוא פטור, פטור גם עתה.

וגזלן שהגזילה⁶ נפחתה בפחת שאינו ניכר מחמת איסור⁷ אפילו איסור הנאה⁸, והיא בעיני⁹, כגון תרומה ונטמאה, חמץ ועבר עליו הפסח¹⁰, בהמה שנפסלה לקרבן מחמת שנעבדה בה עבירה¹¹, או מחמת מום שאינו ניכר, ואפילו נגזר דינה לסקילה ונאסרה

הסכים לדעת הש"ך, וכן נראה מדברי הקצ"ח (סימן שמ סק"ב), וכן דעת המג"א (בסימן תמג סק"ח), ועי' באחרונים (שם), בשער משפט (סימן סו ס"ק לד) נומה לדעת המהרש"ל, והידש שאפילו לדעת הש"ך וסייעתו, אם קיבל עליו שמירה מפני היזק שאינו ניכר חייב, וכדמוכח בגמרא (ב"מ דף נח ע"א) גבי שומרי זרעים שלא יטמאו, ועוד מצדד לומר ששומר אבידה לכו"ע יכול לומר הרי שלך לפניך, ועי' עוד בדבריו בסימן קעו (סק"ד). והחך יעקב (סימן תמג) כתב שבחמץ לכו"ע יכול לומר הש"ל, ובאמרי בינה (דיני פסח סימן יב) דחה דבריו, וכתב ג"כ שאם קיבל עליו לשמור מפני היזק שאינו ניכר חייב לכו"ע דלא גרע מגרמא שיכול להתחייב (וב"כ בחלקת יואב חו"מ סימן יב), ובעיקר מחלוקת היש"ש והש"ך כתב דהוי ספיקא דדינא ואין להוציא מיד המוחזק, ובסוף דבריו העלה שמדיני שמים ודאי חייב אף בהיזק שאינו ניכר, דלא גרע מגרמא בנזקין שחייב בדיני שמים, וכן משמע בריש הכונס, ועי' שער המלך (הל' חובל ומוזיק פ"ז), שו"ת עונג יום טוב (סימן קיח), אחינעז (ח"ג סימן פב אות א), מרחשת (ח"ב סימן לא).

⁵ כ"כ בחך יעקב (סימן תמג) בשם הר"ר עוזר, והסכים עמו, דכיון שעל ההיזק שאינו ניכר פטור אף על פי שפשע שיכול לומר הש"ל, ועל מה שנאבד עתה פטור, כגון בש"ח ונאבד, או ש"ש ונאנס, אין לחייבו עתה על הפשיעה הראשונה. ובתרומת הכרי (סימן שסג) תמה, שבהיזק שאינו ניכר חייב מצד הדין, אלא שיכול לפטור עצמו בהרי שלך לפניך, וכשאין לו פטור זה, שוב חייב משום פשיעה ראשונה. דאל"ה אלא שבטענת הש"ל פטור לגמרי, א"כ גם כשפשע בשניה יהא פטור, שהרי אינו שוה כלום, ולא גרע מאדם דעלמא שהיזק איסור הנאה שהוא פטור, אף על גב דגורם לממון הוא, עיין שם. ובעיני זה כתב בחו"א (ב"ק סימן ו סק"א).

⁶ שו"ע ונו"כ שסג א

⁷ וכן הדים בסתם היזק שאינו ניכר כגון בהמה שכחשה כחש שיכול לחזור, מטבע שנפסלה במדינה זו ויוצא במדינה אחרת, פירות שהרקיבו מקצת. שו"ע שם.

⁸ בפת"ש סימן שפה כתב בשם הפמ"ג שהתוחב כף של איסור בהיתר ונאסר, הוא בכלל היזק שא"נ, אלא שמסתפק באינו מינו שהטעם נרגש אפשר שהוא היזק ניכר, ועי' שער המלך פ"ז מה' חובל בדין קדרה שנטרפה שנראה דס"ל דהוי היזק שא"נ.

⁹ אבל אם אינו בעין, ואפילו אח"כ נאבד באונס, אף על פי שאילו היה בעין היה נפטר בהשבה כמו שהוא, מטעם הש"ל עתה אינו יוצא בהשבת דמים אלא כשווי בשעת גזילה, וכמו שכתב בשו"ע סימן שסג סעיף ב, וכן אם הוזל ואינו בעין משלם כשעת הגזילה, וכתב במהנ"א ה' נזקי ממון סימן א שאפילו רוצה להחזיר חפץ כזה שגזל, אינו יכול לפטור עצמו בכך משום שאין זה כעין שגזל, ועי' שו"ת בית אפרים חו"מ סימן ד.

¹⁰ כתב בקצ"ח בשם חך יעקב שאם תבעו בתוך הפסח אינו נפטר בהש"ל, לפי שהכל מצווין לבערו וכאילו שרוף דמי, ונמצא שאינו מחזיר לו כלום. ועי' אמרי בינה דיני פסח סימן ו בדין הש"ל באיסור הנאה אם האיסור הוא על הגזלן או על הגזול, ודן שם גם בדין מוזק חמץ מדין דבר הנורם לממון, עיין שם, ובשו"ת נוב"ק או"ח סימן כ כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ועי' בנוב"ת או"ח סימן סה אות ט, וגם בבית מאיר כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל. ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ה הערה כז בביאור שיטת האחרונים בענין איסור הנאה בחמץ בפסח ואי חשיב שלו.

¹¹ כגון רובע ונרבע ונעבד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בהנאה, מחזיר הגזילה כמות שהיא¹² ואומר לו הרי שלך לפניך, ואינו צריך להשלים הפחת¹³.

ב. אין גומרין דינו של שור אלא בפניו

כבר התבאר לעיל דף מד: שאין גומרין דינו¹⁴ של שור אלא בפני בעליו, אם היו לו בעלים.

לפיכך שור שלא נגמר דינו¹⁵ שנתערב בשוורים אחרים כולן פטורין לפי שאין גומרין דינו של שור אלא בפני השור כדין האדם, נגמר דינו ואחר כך נתערב באחרים אפילו באלף כולן נסקלין ונקברין והן אסורין בהנאה כדין בהמה הנסקלת.

אבל אם לא היו לו בעלים כגון שור המדבר¹⁶, ושור ההקדש ושור גר שמת ואין לו יורשין אם המית הרי זה נסקל, וגומרין דינו אף על פי שאין לו בעלים.

¹² בפת"ש סק"א הביא דברי הפמ"ג באו"ח סימן תרנו סק"א שדן בגזל אתרוג לפני החג ששוה הרבה, ומחזיר לו לאחר החג, אם נפטר בהש"ל, והגזל שיק ועבר זמנו באופן שאינו יכול לגבות בו, נראה דהוי חיזוק ניכר, וגרע מסחורה שהזולה, שהרי התאריך שבו ניכר. אלא שמסביר נראה דדמיא לשטרות, שאם אינם נגזלים נפטר בהש"ל אפילו בהיזק ניכר, פתחי חושן שם

¹³ ובחזו"א ב"ק סימן טז ס"ק כא תמה לדעת הפוסקים דשומר אינו נפטר בהש"ל, א"כ גזלן לא עדיף משומר אבירה, ויתחייב בהיזק שא"נ מדין שומר, ותירץ דהתורה לא הטילה על הגזלן חיובים אחרים, כשם שפטור משכר שימוש, ועי' משפט שלום סימן ר סעיף ז.

¹⁴ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק י הלכה ו

¹⁵ רמב"ם שם הלכה י

¹⁶ זה כביר נתקשיתי דאיך אמרו (סנהדרין ע"ח ע"א עיין שם) שור של אדם טרפה אינו נהרג דבעי כמיתת הבעלים כך מיתת השור, אמאי גרע משור ההפקר דאין לו בעלים, או משור יתומים, דבעליו פטורים, דקטן שהמית פטור, והשור נהרג. ולזה בא רבינו וכייל לנו דאם יש לו בעלים אינו נהרג עד שיגמר דינו של שור בפני הבעלים מכיון שיכול לעמוד בדין בפני דיינים, ומיתת השור הפסדו של הבעלים הוא, לכן אין מפסידין את הבעלים אלא בפני הבעלים, אבל שור יתומים, שאפוטרופוס אינו משלם כופר, והיתום אינו שייך בציות הדין, ופטור מכל דינין שבתורה אם הויזק וכיו"ב, שאין בו דעת, ורחמנא פטריה מכל עונשין שבתורה, א"כ הוי שור כשור שאין לו בעלים, וכמו שכתבו רבנן בתוס' (ב"ק דף ל"ט ע"א ד"ה ורבי יוחנן וגומרין דינו של שור בלא בעלים כשור הפקר, דרחמנא רבינהו למיתה, דלא ניהוי מכשול ליגח ולהמית בני אדם, אבל שור של אדם טרפה, דבר דינין הוי, ומוכרח לציית דינא אם יזיק, ולכל מצות שבתורה, ודעתו שלמה לקדושין וגיטין ולכל מילי שבתורה, א"כ אם יתחייב שורו הוי כמו שהרג עבדו, שאין גומרין דינו של שור אלא בפני הבעלים, בזה פטרינהו רחמנא לבעלים, שלא יהרגו שורו עפ"י עדים, דדומה למיתת הבעלים מיתת השור היכי דאין גומרין דינו אלא בפניו, דמה בעלים פטור על הריגתו כן פטור על הריגת שורו, ולא חייש רחמנא להא דפטרינן אותו, דאיהו בר דעת ובר מצות וציית דינא, ודאי ישמרנו שלא יגח עוד, וז"ב ופשוט. אור שמח שם הלכה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ג. ארבעה נכנסו תחת הבעלים ... הרגו תמין נהרגין ופטורין מן הכופר מועדין נהרגין ומשלמין את הכופר וחייבין להחזיר דמי שור לבעליו

כבר התבאר לעיל דף מ. ודף מד: שהמוסר בהמתו ¹⁷או שאר הפציו לשומר, מסתמא ¹⁸קיבל עליו השומר ¹⁹לשמור שלא יזיק אחרים ושלא יזק ע"י אחרים.

הזיקה הבהמה כשהיא ברשות השומר, השומר חייב בתשלומי הנזק כדין הבעלים ²⁰, והבעלים פטור ²¹, וצריך השומר לשלם לניזק, ואינו יכול לומר לבעלים הרי השור שלך ומה שתתחייב אשלם לך ²².

¹⁷ שו"ע ונו"כ שצו ח ושמו א ואם הוזקה, כתב המאירי (ב"ק דף יג ע"ב), שאם הוזקה מצד שור של אחרים מצד פשיעת השומר חייב השומר לבעלים בכל הנזק, והוא גובה מן המזיק כדינו, ואם שלא בפשיעת השומר, הרי הוא אונס, והשואל חייב בכל, ושאר השומרים פטורים, אלא שהבעלים גובים מן המזיק כדינם, ואם הוזקה מצד שורו של שומר, אם בפשיעה חייב בכל, ואם באונס, שואל חייב בכל, ובשאר שומרים חייב השומר כדין מזיק, והיינו בתם חצי נזק ובמועד נזק שלם.

¹⁸ לאפוקי אם התנו ביניהם שאינו מקבל רק שלא יזק, או רק שלא יזיק, הכל לפי תנאם, כמבואר בסימן שמו, וכתב הסמ"ע (שם סק"ב) שכל שפירש שמקבל שמירה שלא יזק, הרי זה כפירש שאינו מקבל שמירה שלא יזיק, וכן להיפך. ומבואר שם שאף אם התנה שאינו מקבל שמירה שלא תזק, אם הוזקה ע"י בהמתו של שומר, חייב השומר כדין מזיק, וכתב הסמ"ע דהוי כאילו הזיק שורו של אחרים, ונראה שאם הוזקה ע"י בהמה של אחרים, אין השואל חייב יותר ממה שהמזיק משלם, דלהכי אהני תנאו.

¹⁹ כתב החזו"א (ב"ק סימן ז סק"ו) דמשמע שחייב שמירה מנזיקין תלוי בקבלת השומר, ולכאורה איך מועיל קבלתו להתחייב לכל העולם בדבר שאינו שלו, והיה אפשר לומר שחייבו כלפי הבעלים וכלפי הניזק מדר"נ. אבל א"א לומר כן, וע"כ צ"ל שא"צ שיהא ממונו ממש, אלא מי שעליו מוטל שמירת הבהמה, ואם לא נתרצה בעת קבלת השמירה להתחייב בשמירה שלא יזיק, אינו מתחייב בע"כ ונשאר החיוב על הבעלים, ואם מקבל עליו השמירה מסתלק הבעלים מהחיוב ונשאר על השומר כדיבור בלבד, ועיי"ש (סק"ח) בדין שמירת שור תם. ועפ"י כתב (שם בס"ק יד) שאפילו היה שמירה בבעלים חייב השומר, שאין חיוב נזיקין כלפי הבעלים, אלא כלפי הניזק, וכל זה לדעת הרמב"ם, אבל הראב"ד (בפ"ד מה' נזקי ממון ה"י) כתב שמסתמא אין השומר מקבל עליו שמירה על מה שיזיק אא"כ קיבל עליו בפירוש, ועי' בנו"כ (שם), ובאבן האזל (פ"א מה' נזקי ממון) האריך לבאר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בחיוב שומר בנזיקין אם הוא מדין בעלות, עיין שם.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם כ.

²¹ לדעת הרמב"ם והשו"ע משמע שאף אם אין לשומר לשלם פטור הבעלים, דלא כראב"ד ועי' נה"מ (סימן עז סק"א).

²² בשו"ע כתב ואם אחר שהזיק התם ברשותו אומר לבעלים הרי שלך לפניך, לא אמר כלום, שהרי ב"ד לוקחים אותו להשתלם מגופו, וכתב הסמ"ע (ס"ק יז) דדוקא בתם שמשלם מגופו דינא חבי (בפרישה הוסיף, ומשו"ה אין השומר יכול לומר הש"ל ואני אתפשר עם הניזק, שודאי לא יחזור הניזק אלא על שור זה), משא"כ במועד יכול השומר לומר הש"ל ואני אתפשר עם הניזק, ע"כ (עי' שו"ת שו"מ מהדו"א ח"ב סימן קלה), ולכאורה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכל זה בשאר נזקים אבל בנזקי קרן, אם שאלו בחזקת²³ תם ונמצא מועד, אם ידע השואל שהוא נגחן, כגון שלא ידע שנגח ג' נגיחות אלא ב'²⁴, הבעלים משלמים חצי נזק, שכל מקום שהוא הולך הרי שם בעליו עליו²⁵, והשואל י"א שמשלם חצי נזק כפי שווי השור²⁶, שאפילו היה תם כמו שעלה בדעתו

צ"ע אם באמת יתפשר, מה איכפת ליה לבעלים אף בתם, וע"כ נלענ"ד כונת השו"ע כמ"ש בפנים, שאינו יכול לומר הש"ל ואם יבא הניזק ותתחייב לשלם אשלם לך, שמכיון שתם משתלם מגופו הרי השור משועבד לניזק, ואין זו השבה, אלא צריך השומר לעמוד בדין עם הניזק ולשלם לו כדי להפקיע שעבודו של ניזק, משא"כ במועד, אף אם יבא הניזק לבעלים לא יתחייב לשלם לו, שאין תביעתו אלא על השומר, וע"כ יתבענו לדין. ובערוה"ש (סעיף יז) פירש שבתם כשאיין לשומר לשלם, כיון שהניזק גובה מגופו, נשאר חוב השומר לבעלים, אבל במועד כשאיין לו לשלם, כיון שאינו יכול לגבות מהבעלים, נשאר חוב מהשומר לניזק. ועי' חזו"א (בבא קמא סימן ז סק"ח), פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה עב.

²³ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ד הלכה ח

²⁴ לפירש"י ולהר"ב תורת חיים אפי' נגח מאה נגיחות אלא שלא ידע שהועד בבעליו כדין מועד.

²⁵ דאע"ג דקי"ל שאם הועד ומכרו חזר לתמותו דרשות משנה כמו שיתבאר בפ"י שאלה לאו שינוי רשות הוא. כס"מ שם. י דכוונת רבינו ז"ל לומר דהשואל היה ראוי שלא ישלם אלא החצי נזק בלבד והבעלים לא ישלמו כלל שאינו כמועד לזה אמר דמועד הוא שכ"מ שהוא הולך הרי שם בעליו עליו והם דברי רב פפא. לח"מ שם הלכה למשה שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חצי נזק²⁷ היה משלם²⁸, שהרי ידע שהוא נגחן²⁹. וי"א³⁰ שהשואל פטור אלא אם תפסוהו בית דין כגון שהקדים הניזק לבית דין שיקבלו עדותו ותפסיה על פיהם³¹ שאז גובים חצי נזק ומשלם השואל.

²⁷ והנראה בזה דהנהגה דקיי"ל דארבעה שומרים נכנסו תחת הבעלים ובמועד או בשן ורגל הבעלים פטורים והשומרים חייבים ומ"מ בתם כשפשע השומר גובין מגוף השור, וצריך ביאור מאיזה טעם גובין מהשור שהוא של הבעלים, כיון דהבעלים לא נתחייבו דהא במועד פטורים, ואפשר לומר דשור תם כיון דעיקר גביית השור הוא מגופו, ואם נימא דבמסרו לשומר אי אפשר לגבות מגופו, א"כ לא יהי' כלל להניזק ממה להשתלם, א"כ משום זה נופא לא נסתלקו כלל הבעלים מחיובם, דהא מה שלמדנו דארבעה שומרים נכנסו תחת הבעלים זהו מקרא דולא ישמרנו כמו שהבאנו בריש פ' א' מהמכילתא, וקרא דולא ישמרנו במועד כתיב דאם השומר נכנס תחת הבעלים הבעלים פטורים והשומר משלם, אבל בתם דאם לא יגבו מגופו לא יהי' להניזק ממה לגבות לא ילפינן מקרא דואם לא ישמרנו דכתיב במועד, ולכן הבעלים נשארו בחיובם אפי' כשמסרו לשומר, ואף דעכ"פ כשמסרו לשומר והשומר שמר ויצא והזיק בודאי פטורים הבעלים, ולא אמרינן בזה דהוי תחלתו בפשיעה דלא הוי לו רשות למסור, דכיון שמסרו לבן דעת שפיר הי' לו רשות ולא הוי פשיעה, אבל מ"מ לא נסתלקו הבעלים בתם מחיוב שמירתו. אבהא"ז שם

²⁸ ואע"ג שיכול השומר להודות ולהיפטר שהרי פלגא נזקא קנסא, הכא אין החיוב מצד השומר מידי, דהא בתם החיוב לשלם מגופו, ולהשומר אין חיוב רק מצד שהחיוב על הבעלים שמסר לשומר, והשומר משלם לבעלים [ועיי' ש"ך (חו"מ) סימן ת"א (סק"ה) ודוק בדבריו] א"כ למאי מהני הודאת השומר לפטור, הא החיוב לאו על תוריה, ויעוין שם דף ק"ח (ע"ב) תבעו שומר והודה כו' וכמו שהודה לאחר דמי, (והנמרא שהקשתה קאי לר' ישמעאל דסובר (שם ל"ג ע"ב) דמצי לסלק לניזוק בזווי) ומה שייד כאן מרשיע עצמו, הלא מה שהשור נופי' של ניזוק הוי קנס, ואין זה שלו. אור שמח שם. ועוד הרמב"ם לשיטתיה אזיל דכתב שם בפ"ב דהא דאמרינן מודה בקנס פטור היינו כשלא באו עדים אח"כ על דרך שיתבאר בפ"ג מהל' גניבה יעו"ש. הלכה למשה

²⁹ כתב מהרש"ל ז"ל דמיידי שידוע שלא הוגד לו משעת נגיחה עד שיצא לבי"ד שהיה מועד וכיון שבכל אותו זמן לא הודה ולא הבריה אף על פי שהיה סבור שהוא תם חייב דלא שבית שיהיה נודע לו מיד אחר נגיחה אבל אם יכול לברר שנודע לו מיד אחר נגיחה כגון שאומר ראובן או שמעון הגיד לי פטור שואל והבעלים משלמים נזק שלם אם לא שתפסו בי"ד והיכא דלא יכול לברר שנודע לו אח"כ ואמר מעצמי נודע לי לאו כל כמיניה למטען הכי

³⁰ כתוב עליו בהשגות א"א הא דלא כהלכתא שאין זה הדין אלא בשתפסוהו ב"ד ע"כ. ובאמת שהנמרא כך היא דמקשי נימא ליה (שואל) אי תם הוא הוה מערקנא ליה לאנמא ופריקו הכא במאי עסקינן דאקדום ב"ד ותפסוה. ויש דרך לתרץ דברי רבינו שאותה סוגיא אינה לדעת ר' ישמעאל שאמר יושם השור וב"ח הוא אבל אליבא דר"ע דאמר שותפי נינהו אי מעריק ליה חייב ומחלוקתן פ' המניח (דף ל"ד) וקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולפיכך לא חשש רבינו לאותה קושיא וכן פירשו מן המפרשים דההיא קושיא דוקא לר' ישמעאל וכ"כ הרשב"א ז"ל. מ"מ שם, ותימה דשם אמרו ונימא ליה אי תם הוה מודינא ומיפטרנא וא"כ אמאי חייב לדידיה נימא ליה אי הוה מודינא מיפטרנא כדהקשו בגמרא. לח"מ שם, ואפשר שמטעם זה לא הוזכר חילוק דינים אלו בשו"ע, אלא כתב בסתם "אם לא שמרוהו כלל, ויצא והזיק, נכנסו תחת הבעלים וחייבים לשלם תם חצי נזק ומועד נזק שלם, והבעלים פטורים".

³¹ דאל"כ כיון דחצי נזק קנסא הוא מצי לומר השואל אם הייתי יודע שהיה תם הוה מודינא ומפטרנא דמודה בקנס פטור או הוה מעריקנא ליה לאנמא ואף על גב דקיי"ל כר"ע דשותפין נינהו ובי"ד ינדרוהו אם לא ישלם לו מכל מקום ר"ל שמתוך דברים אלו שהיה עושה היה ניזק מתפשר עמו בדבר מועט והיה מוחלו ונמצא שהפסיד כל היתרון. הלכה למשה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם אם אחר³² שהזיק התם ברשותו של שואל אומרים לבעלים הרי שלך לפניך, לא אמר כלום, שהרי בית דין לוקחים אותו להשתלם מגופו³³.

ואם לא ידע השואל שהוא נגחן אין השואל חייב כלום, והבעלים משלמין נזק שלם.

שאלו כשהוא תם³⁴ והועד בבית השואל, והחזירו לבעליו יבואר להן שי"א שחזר לתמותו.

ובכל הנזכר אם התנה³⁵ שאינו מקבל שמירה שלא תזיק, חייב הבעלים לשלם, כיון שעפ"י התנאי פטור השומר, חזר הבעלים לכל החיובים, אף על פי שהיתה בבית שומר.

ד. חוץ משומר חנם ... דנטריה שמירה פחותה ולא נטריה שמירה מעולה שומר חנם כלתה לו שמירתו הנך לא כלתה שמירתו

כל האמור לעיל תלוי ברמת השמירה של השומר, אם שמר השומר שמירה מעולה³⁶, כגון שסגר הרפת הכלוב או האורווה ברלת שיכולה לעמוד גם ברוח שאינה מצויה, ויצאה והזיקה, השומר והבעלים פטורים, ויש אומרים³⁷ שהשואל חייב באופן זה.

³² שו"ע ונו"ב שצו ח.

³³ במועד אחר שהזיק יכול השומר לומר לבעלים הרי שלך לפניך ואני אשוה את נפשי עם הניזק דהרי אינו משתלם מגופו. סמ"ע שם יז

³⁴ שם הלכה ח

³⁵ מבואר בשו"ע (שם)

³⁶ בשו"ע שם כתב והבעלים חייבים, וכן הוא בלשון הרמב"ם לפנינו (בפ"ד מה' נזקי ממון ה"ד), ותמה הראב"ד וכן הטור למה יתחייבו הבעלים, ומ"מ העתיק כן בשו"ע, אבל הסמ"ע (ס"ק יח) והלח"מ הביאו מדברי הרמב"ם בתשובה לחכמי לונזל שט"ם בספרים, ומ"ש שהבעלים חייבים קאי אסיפא גבי שמירה פחותה. אבל בשמירה מעולה פטור, ולפי"ז גם החילוק בין קרן לשן ורגל לא שייך לכאן. ועי' חזו"א (ב"ק סימן ז ס"ק יב) מ"ש ליישב דברי הרמב"ם, ושם (סוף ס"ק מז) כתב שאם מסר הבעלים לעבד ואשה שאין להם לשלם, לכו"ע הבעלים חייבים, דלאו כל כמיניה למסור למי שלא ישלם ויפטור.

³⁷ המ"מ שם בשם יש מי שאומר, וכתב הב"י שכן דעת רש"י ותוס' והרשב"א, שאפילו בשמירה מעולה אינו אלא כאונס, והרי שואל חייב באונסין, אבל דעת הרמב"ם והטור שגם שואל פטור, וביאר הב"י דחיוב אונסין דשואל אינו אלא אם הזיק, אבל אם הזיק באונס פטור, וסתם השו"ע (בסימן שצו סעיף ח) כדעת הרמב"ם, ועי' ב"י וד"מ, ועי' חזו"א (שם ס"ק יג).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שמרו שמירה פחותה³⁸, כגון שסגר הרפת הכלוב או האורווה בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה אבל לא ברוח שאינה מצויה. שומר שכר או שוכר ושואל חייב³⁹, כיון שהחייבים בשמירה מעולה כדי שלא יוזק החפץ ולא מילאו חובתם, ושומר חנם פטור שהרי אינו חייב לשמור יותר ממה ששמר⁴⁰, והבעלים, בנזקי קרן תמה חייב, אבל לא בנזקי שן ורגל⁴¹.

דף מה:

ה. שוכר כיצד משלם ... כשומר שכר

צריך השומר לשמור הפקדון כדרך שמירתו, ואם שמרו שלא לפי הראוי, אף על פי שהניחו במקום שמניח חפצים שלו, הרי זה פושע⁴², ואינו יכול לפטור עצמו בטענה שלא ידע דיני השמירה המוטלים עליו⁴³.

שומר שכר כלומר כל מי שמקבל תשלום או טובת הנאה עבור שמירתו, חייב בשמירה מעולה, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה⁴⁴, אבל שומר חנם די לו בשמירה פחותה מזו, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה.

³⁸ שו"ע ונו"ב שם

³⁹ בשמירה פחותה הוי כעין גניבה ואבידה, ורק ש"ח פטור. אלא שלכאורה היינו דוקא בנזקי קרן תמה, אבל בנזקי שן ורגל גם השומרים פטורים, שאין סברא לומר שהשומר יתחייב יותר מהבעלים שפטור באלו אף בשמירה פחותה, וצ"ע שסתמו הפוסקים בזה.

⁴⁰ שו"ע פטור בשמירה פחותה, וכמ"ש בגמרא כלתה שמירתו. ובאבן האזל מסתפק בש"ח דעל בעידנא דעיילי אינשי אם גם לגבי שמירת נזקין פטור, ואפשר שלשיטת הרמב"ם חיובו כבעלים, ומ"מ מסיק שפטור ⁴¹ שו"ע שם, וכמ"ש בגמרא דשן ורגל התורה מיעטה בשמירתו, ועי' פרישה וסמ"ע (ריש סימן שצו) שלדעת הרא"ש בנזקי קרן מועדת אינו נפטר בשמירה פחותה רק מחצי נזק שהמועד משלם, אבל חצי נזק שהתם משלם, אמרינן צד תמות במקומה עומדת וחייב, ולדעת הרמב"ם פטור גם מחצי צד תמות.

⁴² שו"ע ונו"ב רצא יד, וסיים, בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים

⁴³ כ"כ בשו"ת הר"א ששון (סימן קיב) דכל לא ידענא פשיעותא הוא, וכן משמע בפת"ש (סימן רלב סוף סק"א), עיין שם

⁴⁴ שו"ע ונו"ב שצו א ח ואף על פי ששם נאמר לענין יצאה והזיקה, מדברי רעק"א (בסימן שג) משמע שגם לענין עצם חיוב השמירה הדין כן, ששומר שכר חייב להתעסק בשמירה וגם יש לו להעלות על הדעת ולחשוש שמא יגיע לידי הפסד יותר משומר חנם. ועיין פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

השובר, והוא המשלם שכר עבור השימוש בחפץ⁴⁵, או כל שנהגה בעל החפץ מן השואל⁴⁶, חייב גם בשמירת החפץ, אלא שדינו כשומר שכר, ופטור גם בן במתה מחמת מלאכה. אולם השובר לאחר זמן השכירות, דינו כשומר חנם⁴⁷.

נפסד הפקדון בפשיעת השומר⁴⁸, בין שומר חנם ובין שומר שכר והשובר, חייב לשלם, נגנב או נאבד שלא בפשיעה, שומר חנם פטור ושומר שכר והשובר חייב⁴⁹, ובאונסין אף שומר שכר פטור.

ו. שקיבל עליו שמירת נזקיו ... כגון שהכיר בו שהוא נגחן וסתמא דמילתא דלא אזיל איהו ומזיק אחריני קביל עליה דאתי אחריני ומזקי ליה לדידיה לא אסיק אדעתיה

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שו"א, שהחייב בפשיעה ובגניבה ואבידה ופטור מאונסין, וכתב הסמ"ע (שם סק"א) דאע"פ שמשלם שכר השימוש, במה שנהגה מן החפץ נעשה ש"ש, אלא שמכיון שאין כל הנאה שלו כשואל, פטור מאונסין. ⁴⁶ בקצה"ח (סימן שם סק"ה), כתב שאפילו בשכר פחות משהו פרוטה דינו כשובר דסוף סוף אין כל הנאה שלו, ובמנחת פתים מפקפק בזה, דאפשר דפחות מש"פ לאו הנאה היא כלל, ועוד שבכל שואל אין כל הנאה שלו ממש, שהרי חייב במזונותיה, אלא דלא בעינן כל הנאה כי אם רוב הנאה, וכמ"ש בגמרא, ובפחות מש"פ אכתי רוב הנאה של שואל, עיין שם, ובמנ"ח מדויק גם מדברי הש"ך שסובר שבפחות מש"פ עדיין שואל הוא, ועדיין צ"ע וכי בעוד חצי פרוטה חדל מלהיות רוב. ועיי' פרק ט (הערה נט), ועיי' שו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא).

⁴⁷ עיי' מחנ"א (ה' שומרים סימן כג) שדן בשובר שידע הבעלים שגמר המלאכה, אם נפטר מחיובי שובר, או צריך שיאמר לו השובר גמרתי, דומיא דאומן

⁴⁸ שו"ע ונו"כ רצא א, שג ב ג

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שג שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף מ. ודף מד: שהמוסר בהמתו ⁵⁰או שאר חפציו לשומר, מסתמא ⁵¹קיבל עליו השומר ⁵²לשמור שלא יזיק אחרים ושלא יזיק ע"י אחרים, ואם היה השור ידוע כנגחן, מסתמא אינו מקבל עליו אלא שלא יזיק, אבל לא עלה על דעתו שצריך שמירה שלא יזיק ⁵³.

ז. קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק ...
תם חייב ומועד פטור שנאמר ולא ישמרנו בעליו ושומר
הוא זה ... צד תמות במקומה עומדת

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שצו ח ושמו א ואם הוזה, כתב המאירי (ב"ק דף יג ע"ב), שאם הוזה מצד שור של אחרים מצד פשיעת השומר חייב השומר לבעלים בכל הנזק, והוא גובה מן המזיק כדינו, ואם שלא בפשיעת השומר, הרי הוא אונס, והשואל חייב בכל, ושאר השומרים פטורים, אלא שהבעלים גובים מן המזיק כדינם, ואם הוזה מצד שורו של שומר, אם בפשיעה חייב בכל, ואם באונס, שואל חייב בכל, ובשאר שומרים חייב השומר כדין מזיק, והיינו בתם חצי נזק ובמועד נזק שלם.

⁵¹ לאפוקי אם התנו ביניהם שאינו מקבל רק שלא יזיק, או רק שלא יזיק, הכל לפי תנאם, כמבואר בסימן שמו, וכתב הסמ"ע (שם סק"ב) שכל שפירש שמקבל שמירה שלא יזיק, הרי זה כפירש שאינו מקבל שמירה שלא יזיק, וכן להיפך. ומבואר שם שאף אם התנה שאינו מקבל שמירה שלא תזיק, אם הוזה ע"י בהמתו של שומר, חייב השומר כדין מזיק, וכתב הסמ"ע דהוי כאילו הזיק שורו של אחרים, ונראה שאם הוזה ע"י בהמה של אחרים, אין השואל חייב יותר ממה שהמזיק משלם, דלהכי אהני תנאו.

⁵² כתב החזו"א (ב"ק סימן ז סק"ו) דמשמע שחייב שמירה מנזיקין תלוי בקבלת השומר, ולכאורה איך מועיל קבלתו להתחייב לכל העולם בדבר שאינו שלו, והיה אפשר לומר שחייבו כלפי הבעלים וכלפי הנזיק מדר"נ. אבל א"א לומר כן, וע"כ צ"ל שא"צ שיהא ממונו ממש, אלא מי שעליו מוטל שמירת הבהמה, ואם לא נתרצה בעת קבלת השמירה להתחייב בשמירה שלא יזיק, אינו מתחייב בע"כ ונשאר החיוב על הבעלים, ואם מקבל עליו השמירה מסתלק הבעלים מהחיוב ונשאר על השומר כדיבור בלבד, ועיי"ש (סק"ח) בדין שמירת שור תם. ועפ"י כתב (שם בס"ק יד) שאפילו היה שמירה בבעלים חייב השומר, שאין חיוב נזיקין כלפי הבעלים, אלא כלפי הנזיק. וכל זה לדעת הרמב"ם, אבל הראב"ד (בפ"ד מה' נזקי ממון ה"י) כתב שמסתמא אין השומר מקבל עליו שמירה על מה שיוזק אא"כ קיבל עליו בפירוש, וע"י בנו"כ (שם), ובאבן האזל (פ"א מה' נזקי ממון) האריך לבאר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בחיוב שומר בנזיקין אם הוא מדין בעלות, עיין שם.

⁵³ שו"ע ונו"כ שצו ח, דמסתמא לא קיבל עליו לשומר אלא למה שהיה מוחזק שצריך שמירה, והיינו שלא יזיק לאחרים, ולא סלקא דעתיה שצריך שמירה שלא יזיק ע"י אחרים, שאין שור אחר מתייצב כנגדו מחמת פחדו, סמ"ע (ס"ט) עפ"י פירש"י (ולפי"ז היינו דוקא שלא יזיק ע"י שור אחר, אבל שלא יזיק מנזיקין אחרים צריך שמירה, וע"ז מוטל על השומר לשמור), וכתב בערוה"ש דהיינו דוקא בשומרים, אבל בשוכר ושואל אף בכה"ג חייב, שהרי למלאכה קיבלו וממילא נתחייב בשמירתו, אבל בשם ש"מ ומעיו"ט כתב שגם שואל ושוכר פטורים, וסיים בצ"ע לדינא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אין האדם⁵⁴ מתחייב בנזקי בהמתו אלא כשלא שמרה כראוי, אבל כששמרה כראוי ויצאה⁵⁵ והזיקה פטור.

איזוהי שמירה כראוי⁵⁶, שור המועד, וכן לגבי נזקי שן ורגל שהם מועדים מתחלתם, די להם בשמירה פחותה⁵⁷, והיינו שקשרה במוסירה, והוא חבל שאינו יכול לנתקו כי אם בכח שאין דרכו בכך, או שהניחה במקום המשתמר כדרכו וסגרו בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, אף על פי שאינה יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה, וי"א⁵⁸ שבשמירה פחותה שור מועד חייב חצי נזק. וי"א⁵⁹ שאם הלכה פעם אחת לשדה או לחצר חבירו, חייב על אותו מקום עד שישמרנה שמירה מעולה.

שור תם⁶⁰ צריך שמירה מעולה, והיינו בדלת שיכולה לעמוד גם ברוח שאינה מצויה.

ח. מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שצו ב

⁵⁵ כגון שחתרה, וכ"ש כשהזיקה באונס, וכתב בגידולי שמואל ריש ב"ק שאם פשע בשמירת שורו, אף על פי שבשעת הנזק הוא אנוס בשמירה, כיון שממונו הוא חייב, אמנם אם פשע ואח"כ חדל מלהיות ממונו, כגון שהפקירו או מכרו למי שאינו בר שמירה, וכן אם מת לאחר פשיעה, כיון שבשעת הנזק לאו ממונו הוא פטור, וכתב עוד שם שעכו"ם שפשע ונתגייר בשעת הנזק חייב, עיין שם.

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם א

⁵⁷ וילפינן מקראי, כמו שהביא הסמ"ע שם ב הטעם דבמועד סני בשמירה פחותה משא"כ בתם כן הוא בגמרא והוא דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי דאין לך אדם שאין משמר את שורו לפחות שמירה פחותה, ואפ"ה חייבתו התורה אשור תם, אלמא שמירה מעולה בעי, והדר כתב רחמנא [שמות כ"א ל"ו] ולא ישמרנו גבי מועד דנעביד ליה שמירה, והו"ל ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט, ומיעט דאין צריך בו שמירה מעולה. וגבי שן ורגל ושהן מועדין מתחילתן] ובער ושלח כתיב [שם כ"ב ד'], דמשמע דאינו חייב עליהן עד דהו"ל דומה כאילו ביער ושלח בידים דהיינו שלא שמרו כלל, הא עבד שמירה כל דהו אינו חייב בהו.

⁵⁸ עיין בסמ"ע שם ב שנחלקו הראשונים בדין קרן מועדת בשמירה פחותה אם פטור גם מחצי נזק דתמות, והיינו אם אמרינן צד תמות במקומה עומדת לענין זה, להרמב"ם [פ"ז מנזקי ממון ה"א] הן פטורין לגמרי אפילו מחצי נזק, ולתוס' והרא"ש [ב"ק פ"ד סי' ו'] אינן פטורין אלא מנזק שלם בדין שור המועד, אבל חצי נזק חייב, דלא עדיף לענין חצי נזק לאחר שנעשה מועד מבעוד היותו תם ובגמרא משמע דילפינן מהכלל דאין רבוי אחר רבוי אלא למעט אבל לא ממשמעות הפסוק, אבל המאירי כתב לבאר דהואיל והכתוב תלה ענינו בחסרון שמירה הורה שבשמירה כל דהו דיו, והוסיף לתת טעם הואיל וקול יש לו, אף הבריות ראויות להשמר ממנו, עיין שם, וצ"ע.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שצד ב

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שצו א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שור שהיה⁶¹ מועד לקרן ימין ואינו מועד לקרן שמאל, ויצא אחר ששמרו כראוי ונגח בין בקרן ימין בין בקרן שמאל, משלם חצי נזק מגופו⁶² כדין שור תם⁶³. וי"א⁶⁴ שאם שמרה שמירה פחותה והזיק בקרן ימין פטור לגמרי, ואי בשמאל משלם חצי נזק.

⁶¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ז הלכה ב

⁶² רבינו ז"ל שסובר דבין בקרן ימין בין בקרן שמאל משלם חצי נזק נראה דמפרש כך משכחת צד תמות ומועדת כלומר אף על פי שהוא מועד מ"מ יש לו דין תם שמשלם חצי נזק דהרי הוא בפעולתו הוא מועד לענין הקרן הימין ומשלם חצי נזק כיון שאינו מועד לשתייהן אבל שתאמר לר' יהודה דמועד לגמרי ששמרה פחותה דאע"פ שהוא מועד בפעולתו יהיה לו דין תם וישלם חצי נזק הא לא אמרינן. לח"מ

⁶³ מ"מ שם ועיין באהא"ז שם שכתב דברי המ"מ תמוהים דהא לרבינו אין אומרים צד תמות במקומה עומדת, ולכאורה היה אפשר לדון בזה מדין תחלתו בפשיעה דאף דכתבו התוס' בד' כ"ב דלא שייך לומר תחלתו בפשיעה לענין רגל וסופו באונס לענין קרן היינו משום דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק אבל הכא מה דפטרינן ל' בקרן ימין הוא משום דלא חשבינן ליה פושע לגבי קרן ימין. אך באמת א"א לומר כן דהא לגבי דין מועד דקרן ימין סגי בשמירה פחותה, ובקרן שמאל לא פשע שתהיה השמירה באופן שהוא פחות משמירה פחותה, אלא דלגבי תם לא סגי בשמירה פחותה, אבל לגבי מועד דסגי בשמירה לא שייך לומר לגבי זה תחלתו בפשיעה דלגבי שמירה פחותה דצריך בשור מועד לא פשע כלל. ועיי"ש מה שיישב

⁶⁴ שיטת רש"י דמשכחת צד תמות ומועדת בחד תורא לענין שמירה, ולשיטתו דצד תמות עומדת בשמירה פחותה ומועד משלם חצי נזק רק הכא פטור דהרי משום מועד שמר בשמאל חייב בשור תם. לח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

